

بررسی غلظت دی فنیل اتر های پلی برمه در هوای منازل مسکونی

صادق حضرتی^۱، سهیلا رحیم زاده^۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۸۸/۶/۱۰

تاریخ ویرایش: ۱۳۸۸/۵/۲۴

تاریخ دریافت: ۱۳۸۸/۳/۲

چکیده

زمینه و هدف: دی فنیل اتر های پلی برمه (PBDE) کاربرد وسیعی به عنوان مهار کننده آتش برای مقاصد ایمنی در وسایل خانگی و اداری پیدا کرده است. پایداری PBDE در محیط و سمیت آن برای انسان و محیط زیست، توجه بسیاری از محققین را به خود جلب نموده است. در این مطالعه غلظت PBDE در هوای داخل منازل مسکونی تعیین گردید. **روش بررسی:** در این مطالعه مقطعی، غلظت PBDE در هوای ۳۳ منزل مسکونی با استفاده از دستگاه نمونه بردار غیر فعال مورد بررسی قرار گرفت. همچنین در دو ساختمان غلظت این ماده در دو اتاق مستقر در یک واحد مسکونی به مدت یکسال پایش شد. **یافته ها:** میانگین غلظت Σ PBDE حاصل جمع کانجینر های شماره ۱۷، ۲۸، ۴۷، ۴۹، ۶۶، ۸۵، ۹۹، ۱۰۰، ۱۵۳ و ۱۵۴ در هوای ساختمانهای مورد مطالعه، pgm^{-3} (۴-۲۴۵) ۵۲ می باشد. علیرغم اینکه در یکی از ساختمانهای مورد مطالعه غلظت آلاینده در هوای اتاق خواب بطور معنی داری از اتاق نشیمن بیشتر بود ولیکن تغییرات قابل توجهی در غلظت PBDE در طول سال برای هیچکدام از اتاقها مشاهده نشد. **نتیجه گیری:** ثبات نسبی غلظت آلاینده در هوای داخل ساختمانها در طول سال حاکی از آن است که مقادیر اضافی PBDE حاصل از افزایش دمای هوای داخل ساختمانها در فصول گرم، با افزایش میزان تهویه طبیعی به هوای اتمسفری وارد می گردد.

کلیدواژه ها: دی فنیل اتر پلی برومه، PBDE، هوای داخل، آلودگی هوا، منازل

مقدمه

جمله این موارد می توان به استفاده بی رویه کشورهای توسعه یافته از بی فنیل های پلی کلره به عنوان درز گیر درها و پنجره ها و همچنین در ترکیب بتونهای ساختمانی به عنوان ماده عایق حرارت در دهه های ۱۹۵۰ تا ۱۹۷۰ اشاره نمود. با معلوم شدن خواص سمی و حتی سرطانزایی این گونه مواد شیمیایی و به تبع آن ممنوعیت استفاده از آنها در ساختمانها و منازل مسکونی [۱]، ترکیبات شیمیایی جدیدی از جمله دی فنیل اتر های پلی برمه (PBDE) به بازار معرفی و مورد بهره برداری قرار گرفت. PBDE گروهی از هیدروکربنهای هالوژنه پایدار در محیط می باشند و فرمول عمومی آنها

منازل به عنوان سرپناه از قرنهای پیش توسط انسانها ساخته شده و مورد بهره برداری قرار گرفته است. کمیت، کیفیت و نوع مصالح ساختمانی بکار رفته در آنها اساساً تابع وضعیت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی حاکم بر جامعه بوده و با پیشرفت علم و دانش، مواد و مصالح ساختمانی نیز تنوع بیشتری پیدا کرده است. بحرانهای اقتصادی بویژه بحران انرژی، گاهاً بشر را مجبور به استفاده از مواد شیمیایی آزمایش نشده ای در ترکیب مصالح ساختمانی نموده است. از

۱- (نویسنده مسئول) عضو هیات علمی دانشگاه علوم پزشکی اردبیل، S.Hazrati@Arums.ac.ir

۲- کارشناس بهداشت حرفه ای دانشگاه علوم پزشکی اردبیل

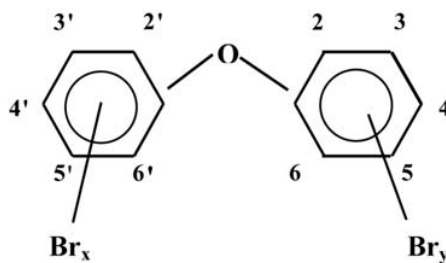
عوارض ذکر شده برای PBDE می باشد [۴]. علیرغم اینکه استاندارد مواجهه شغلی برای این مواد تعیین نشده است و لیکن در سال ۲۰۰۸ اداره محیط زیست آمریکا میزان تماس روزانه ایمن با ۴ کانجینر مهم و معمول PBDE را از ۰.۱ تا ۷ میکروگرم بر کیلوگرم وزن بدن در روز تعیین نمود [۹]. عمده ترین راه ورود آنها به محیط زیست از طریق کارخانجات تولید کننده و همچنین کارخانجات استفاده کننده از این گونه ترکیبات شیمیایی، بکارگیری و دفع وسایل، مواد و تجهیزات اسقاطی حاوی PBDE می باشد. PBDE در هوا، آب، خاک، رسوبات رودخانه ها و دریا و بدن موجودات زنده و انسان در تمامی قاره ها شناسایی و سنجش شده است [۴]. در حال حاضر PBDE مورد استفاده در دنیا صرفاً توسط تعداد معدودی از کشورها تولید می شود [۱۰] بنابراین، بکارگیری وسایل حاوی این گونه ترکیبات، از مهمترین راههای ورود آلودگی به محیط زیست در سطح جهانی به شمار می رود. مهمترین راههای ورود این ماده سمی به بدن انسان از طریق گوارشی (غذا و بلع گرد و خاک) و استنشاق هوای آلوده و به مقدار ناچیز از طریق تماس پوستی می باشد. با توجه به اینکه انسان بطور متوسط بیش از ۹۰ درصد از وقت خود را در منازل و محیطهای بسته سپری می کند و همچنین وجود منابع آلاینده هوا در درون ساختمانهای اداری و مسکونی (وسایل و تجهیزات حاوی PBDE) و گزارشهای متعدد از وجود غلظتهای بالا در هوای محیطهای بسته [۱۱-۱۳]؛ این مطالعه به منظور سنجش غلظت PBDE در هوای منازل و بررسی تغییرات غلظت آلودگی در سال ۱۳۸۲-۱۳۸۵ در شهر بیرمنگهام انگلستان انجام گرفت.

روش بررسی

تعداد ۳۳ منزل مسکونی به روش نمونه گیری آسان انتخاب و با استفاده از دستگاه نمونه بردار غیر فعال مورد بررسی قرار گرفت. عمل نمونه برداری در ۲ باب از منازل فوق بطور همزمان در دو اتاق (نشیمن و خواب) به مدت یکسال ادامه یافت. نمونه بردار غیر فعال متشکل از یک صفحه پلی اورتان فوم (با قطر ۱۴۰ میلی متر، ضخامت ۱۲ میلی متر و دانسیته ۰/۰۱۶۸۵ گرم بر سانتی متر مکعب) می باشد که توسط دو محافظ

$C_{12}H_{10-x}Br_xO$ ($x = 1-10$) می باشد (شکل شماره ۱). با توجه به تعداد اتم های برم متصل به حلقه دی فنیل، تعداد ۱۰ همولوگ و با توجه به محل اتصال اتم های برم در هر همولوگ، مجموعاً تعداد ۲۰۹ نوع ترکیب شیمیایی دی فنیل اترهای پلی برمه وجود دارد که هر کدام از این ترکیبات را کانجینر می نامند [۲]. PBDE ها تحت اسامی تجاری متعددی (نظیر ۱۱۵ DE, Great Lakes DE-۶۰F Saytex ۷۰ Bromkal ۷۰, Bromkal ...) تولید و به بازار عرضه گردیده است [۳]. تا کنون تعداد ۳۳ کانجینر در ترکیبات تجاری PBDE شناسایی شده است [۴]. به علت ثبات گرمایی، وجود اتمهای برم و قیمت ارزان؛ PBDE به عنوان مهار کننده آتش برای مقاصد ایمنی به پلیمرها و رزینها در غلظت های مختلف اضافه می گردد [۵]. کاربرد نهایی این ترکیبات معمولاً در وسایل الکتریکی و الکترونیکی (رایانه، تلویزیون و سایر وسایل خانگی)، روکش کابلها، فرش، موکت، اسفنج بکاررفته در صندلی، میل، تشک و همچنین در ترکیب مواد بکار رفته در سقفهای کاذب و فوم های مورد استفاده در سقف ساختمانهای بتونی و ... می باشد [۱]. در سال ۲۰۰۲ میزان تقاضا برای PBDE حدود ۷۰۰۰ تن برآورد شده است که بیشترین آن را ترکیبات دکا (حاوی ۱۰ اتم برم) به خود اختصاص داده است [۶].

PBDE به علت مشابهت ساختاری با هورمون تیروئید (T_4 و T_3)، عملکرد آنها را مختل می نماید [۷]. اگر چه سمیت PBDE با افزایش تعداد اتم های برم در حلقه دی فنیل، کاهش می یابد و لیکن اثرات تجمعی آنها با سایر ترکیبات مختل کننده هورمون های آندوکرین ثابت شده است [۸]. اثر سوء بر سیستم عصبی حرکتی، یادگیری و عملکرد حافظه از دیگر

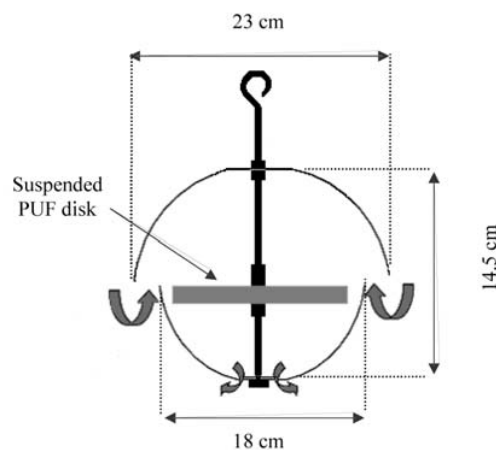
شکل ۱- فرمول عمومی دی فنیل اترهای پلی برمه

دستگاه GC/MS در حالت EI+ و با استفاده از ستون ۶۰ متری با پلاریته ۵٪ آنالیز و تعیین مقدار گردید [۱۱]. آستانه سنجش دستگاه برای هرکدام از کانجینرهای PBDE بطور معمول در حدود یک پیکوگرم بر مترمکعب هوا بود. کیفیت نمونه برداری، مراحل آماده سازی و سنجش نمونه ها از طریق آنالیز نمونه های شاهد و ۵ نمونه تکراری که بطور همزمان از یک اتاق گرفته شده بود، کنترل گردید. غلظت PBDE در نمونه های شاهد همواره کمتر از ۵ درصد نمونه های مورد بود و لذا هیچگونه تصحیحی از این بابت بر روی نتایج نمونه ها اعمال نشد. نتایج آنالیز ۵ نمونه هوای تکراری نیز نشان داد که متوسط انحراف معیار نسبی غلظت PBDE حدود ۱۸ درصد می باشد.

فلوی نمونه بردار غیر فعال از طریق کالیبراسیون آنها به مدت ۵۰ روز توسط نمونه بردار فعال در یک محیط بسته و با استفاده از روابط مربوطه برآورد گردید. مکانیسم و مراحل آن در مقاله ای دیگر به تفصیل توضیح داده شده است [۱۴]. بدین ترتیب فلوی نمونه برداری برای نمونه بردارهای بکار رفته در این تحقیق از ۱/۱۲ تا ۱/۹۵ متر مکعب در شبانه روز، به ترتیب مربوط به کانجینرهای شماره ۹۹ و ۴۷، محاسبه و برای برآورد غلظت آلایندها مورد استفاده قرار گرفت. داده های تحقیق با استفاده از روشهای آماری متناسب توسط نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته ها

در این مطالعه صرفاً غلظت PBDE های حاوی ۳ تا ۵ برم اندازه گیری شد. خلاصه ای از نتایج بدست آمده از آنالیز نمونه های هوا به تفکیک غلظت کانجینرها در جدول شماره ۱ ارایه شده است. میانگین غلظت Σ PBDE (حاصل جمع کانجینرهای شماره ۱۷، ۲۸، ۴۹، ۶۶، ۸۵، ۹۹، ۱۰۰، ۱۵۳ و ۱۵۴) در هوای

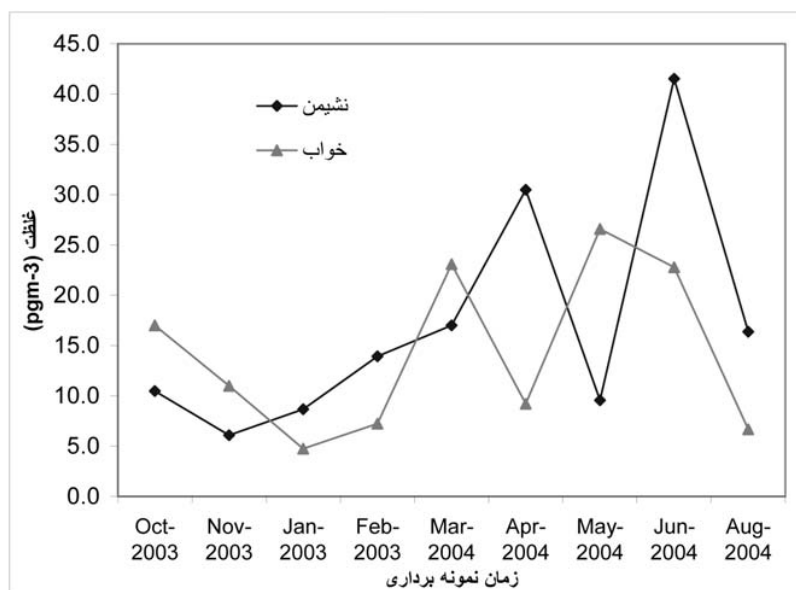

شکل ۲- طرح نمونه بردار استفاده شده در این مطالعه

بشقابی زنگ نزن با سایزهای متفاوت احاطه شده است (شکل ۲). نقش این محافظ ها جلوگیری از نشست ذرات گردوغبار و کاهش تاثیر سرعت جریانهای متفاوت هوا در سرعت نمونه برداری می باشد. ساختار نمونه بردار و مکانیسم نمونه برداری در مقاله ی جداگانه [۱۳] به تفصیل شرح داده شده است. به منظور برآورد دقیقتر میزان مواجهه با PBDE، نمونه برداری از هوا با حضور ساکنان و استفاده نرمال از منازل مسکونی انجام گرفت. سمپلرها پس از آماده سازی بمدت ۶-۴ هفته در داخل ساختمان (عموماً در اتاق نشیمن) و در ارتفاع یک و نیم متری از کف اتاق قرار داده شد. پس از اتمام زمان نمونه برداری، نمونه بردارها جمع آوری و جهت آنالیز به آزمایشگاه منتقل گردید. صفحات پلی اورتان فوم به مدت ۸ ساعت در داخل ساکسلت حاوی هگزان (بادرجه HPLC) و در دمای مناسب قرار داده شد. حلال حاوی PBDE با استفاده از اسید سولفوریک غلیظ، دی متیل سولفوکساید (DMSO) و ماده جاذب فلوروسیل آماده سازی و در

Σ PBDE	BDE ۱۵۳	BDE ۱۵۴	BDE ۸۵	BDE ۹۹	BDE ۱۰۰	BDE ۶۶	BDE ۴۷	BDE ۴۹	BDE ۲۸	BDE ۱۷	
۵۲	۲	۱	۱	۱۳	۳	۲	۱۸	۳	۷	۲	میانگین
۶۰	۴	۳	۳	۱۷	۶	۵	۲۶	۷	۱۲	۳	انحراف معیار
۴	۰	۰	۰	۰	۰	۰	۲	۰	۰	۰	مقار کمینه
۲۴۵	۲۰	۱۷	۱۵	۸۰	۲۷	۲۸	۱۰۷	۴۰	۶۱	۱۷	مقدار بیشینه

جدول ۱- پارامترهای آماری برآورد شده برای غلظت PBDE در هوای منازل مسکونی

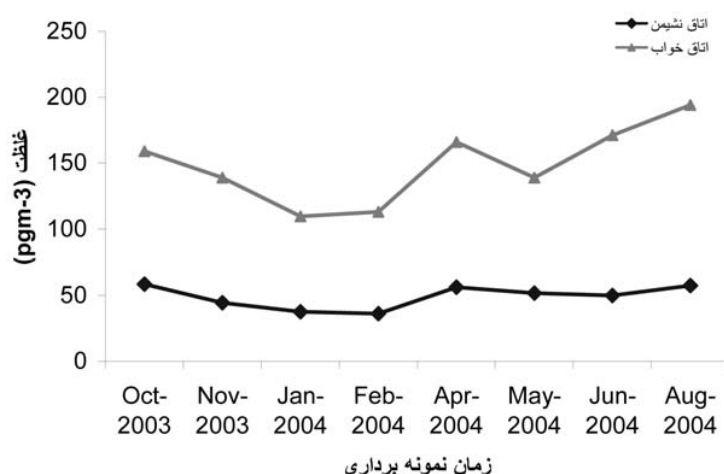
نمودار ۳- تغییرات سالانه غلظت PBDE در اتاق نشیمین و اتاق خواب در ساختمان شماره یک

در یکسال به تفکیک منازل مسکونی مورد بررسی، در نمودارهای شماره ۳ و ۴ نمایش داده شده است. نتایج مربوط به مقایسه آماری غلظت کانجینرهای ۹۹:۴۷ و PBDE برای اتاقهای واقع شده در یک ساختمان مسکونی نیز در جدول ۲ بیان شده است.

بحث و نتیجه گیری

غلظت آلودگی در هوای داخل منازل: غلظتهای PBDE

ساختمانهای مورد مطالعه، معادل 52 pgm^{-3} می باشد. همانگونه که در جدول شماره ۱ مشاهده می شود، تفاوت بسیار زیادی بین حداقل و حداکثر غلظت PBDE در محلهای مورد بررسی وجود دارد که بیانگر حضور منابع آلاینده گوناگون با قدرت نشر متفاوت در داخل ساختمانها و یا تفاوت در میزان تهویه و جابجایی هوای داخل ساختمانها با هوای بیرون می باشد. نتایج حاصل از تجزیه نمونه های جمع آوری شده

نمودار ۴- تغییرات سالانه غلظت PBDE در اتاق نشیمین و اتاق خواب در ساختمان شماره دو

محل نمونه بردارى	میانگین	انحراف معیار	T-test p-value	محل نمونه بردارى	میانگین	انحراف معیار	T-test p-value
ساختمان شماره ۱				ساختمان شماره ۲			
BDE 47	اتاق پذیرایی	۴	۲	۰.۹	اتاق پذیرایی	۱۹	۴
	اتاق خواب	۳	۲		اتاق خواب	۶۵	۲۴
BDE 99	اتاق پذیرایی	۸	۸	۰.۶۲	اتاق پذیرایی	۱۹	۳
	اتاق خواب	۷	۵		اتاق خواب	۵۳	۱۲
ΣPBDE	اتاق پذیرایی	۱۷	۱۲	۰.۶۳	اتاق پذیرایی	۴۹	۹
	اتاق خواب	۱۴	۹		اتاق خواب	۱۴۹	۳۴

جدول ۲- غلظت BDE-۴۹ و BDE-۳ (pgm-۳) در هوای اتاق پذیرایی و اتاق خواب

آلودگی داخل ساختمانها در سه قاره مذکور نسبت داد. نکته حائز اهمیت این است که بر اساس مطالعات انجام گرفته، بار آلودگی هوای داخل ساختمانهای اداری و خوردها به مراتب بیشتر از منازل مسکونی می باشند [۱۱، ۱۲، ۱۵، ۱۶، ۱۹].

مواجهه با PBDE از طریق استنشاق هوای آلوده: مقدار آلاینده وارد شده به بدن از طریق هوای استنشاقی با استفاده از اطلاعات مربوط به متوسط غلظت آلودگی، متوسط حجم هوای استنشاق شده توسط انسان و نتایج زمان سنجی فعالیت روزانه مردم قابل محاسبه می باشد. با توجه به غلظت آلودگی ارائه شده در جدول شماره یک، میزان تماس استنشاقی افراد با PBDE در منازل با آلودگی بالا حدوداً ۵۰ برابر بیشتر از منازل با بار آلودگی پایین، می باشد. علاوه بر این PBDE به علت خواص فیزیکی شیمیایی خاص، تمایل بسیار زیادی به جذب شدن در مواد آلی موجود در گرد و خاک را دارد. بطوریکه بسیاری از تحقیقات اخیر، ورود PBDE از طریق بلع گرد و خاک موجود در ساختمانها را مهمترین راه مواجهه، به ویژه برای زیرگروههای جمعیتی خاص (نظیر کودکان زیر ۲ سال) دانسته اند [۲۰].

هوای داخل ساختمان به عنوان منبع آلودگی هوای اتمسفری: مقایسه غلظت آلودگی در داخل ساختمانها با نتایج گزارش شده برای هوای بیرون نشان می دهد که غلظت PBDE در هوای محیطهای بسته بطور متوسط ۲۰ برابر غلظت آن در هوای اتمسفری می باشد [۱۱]. بدین ترتیب، با تهویه و جابجایی هوای ساختمانها مقدار

بدست آمده در این مطالعه از نتایج گزارش شده توسط سایر گروههای تحقیقاتی که در آنها از پمپهای با حجم بالا (Hi Vol) جهت نمونه برداری از هوا استفاده شده است، به مراتب کمتر می باشد. این مقادیر برای کشور انگلستان ۳-۲۱۰۰ و برای کشور کانادا ۶۰ تا ۱۵۵۰۰ pgm-۳ برای هوای داخل ساختمانهای اداری گزارش شده است [۱۱، ۱۳]. غلظتهای گزارش شده در این مطالعه با نتایج تحقیقات وانر و همکاران [۱۵] که در کشور آلمان انجام گرفته است و طی آن میان غلظت PBDE در هوای منازل ۳۹.۱ پیکو گرم در متر مکعب گزارش شده است، همخوانی دارد. ویل فورد و همکاران [۱۲] در کشور کانادا و گواو و همکاران [۱۶] در کشور کویت با استفاده از متد مشابه هوای داخل منازل مسکونی را نمونه برداری و به ترتیب غلظتی تقریباً دو برابر ($\text{Median} = 100 \text{ pgm}^{-3}$) و یک چهارم (15 pgm^{-3}) غلظت PBDE در این مطالعه، گزارش نموده اند. همچنین در کشور آمریکا غلظت PBDE در هوای ساختمانهای مسکونی معادل ۴۶۹ پیکو گرم در متر مکعب تعیین گردیده است [۱۷]. این اختلاف غلظت در آلودگی هوای قاره های آسیا، اروپا و آمریکا؛ در تحقیقاتی که بر روی نمونه های بافت چربی، شیر مادر و سایر نمونه های بیولوژیک انسانی انجام گرفته است نیز مشاهده شده است. بطوریکه میانگین غلظت PBDE در نمونه های بیولوژیک انسانی در امریکا شمالی ۲۰ تا ۵۰ برابر آسیا و اروپا می باشد [۱۸]. دلیل این موضوع را می توان به تفاوت در میزان مصرف ترکیبات PBDE و متعاقباً تفاوت در تعداد منابع

آلی پایدار از جمله بی فنیل های پلی کلره به خوبی مشاهده و گزارش شده است [۲۳].

با توجه به سیاستهای بخش مسکن و تغییر الگوی ساختمان سازی در کشور جمهوری اسلامی ایران و الزام سازندگان ابنیه به رعایت آئین نامه های ساختمانی، بویژه مقررات مرتبط با آکوستیک و عایق بندی ساختمانها؛ مواد سنتتیک و سبک نیز در قسمتهای مختلف ساختمان بیش از پیش مورد استفاده قرار می گیرند. اینگونه مواد ممکن است حاوی مقادیر قابل توجهی از مواد شیمیایی کنترل کننده حریق و سایر مواد سمی باشند. با توجه به یافته های این مطالعه و امکان خروج تدریجی مواد شیمیایی و همچنین امکان آلودگی شدید هوای داخل ساختمانها؛ بررسی علمی و دقیق نوع مواد شیمیایی بکار برده شده در ترکیب مصالح ساختمانی مورد استفاده در ایران و همچنین میزان قابلیت تبخیر آنها در شرایط معمولی و در نهایت اندازه گیری غلظت اینگونه آلاینده ها در داخل منازل مسکونی و ساختمانهای اداری ضروری به نظر می رسد.

تشکر و قدردانی

نویسندگان از وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی به جهت تامین هزینه های اجرای این تحقیق تشکر و قدردانی می نمایند.

منابع

1. WHO, Polybrominated diphenyl ether, IPCS, Environmental Health Criteria 140, Geneva: World Health Organization. 1994.
2. Xu H.-Y., Zou J.-W., Yu Q.-S., Wang Y.-H., Zhang J.-Y., et al., QSPR/QSAR models for prediction of the physicochemical properties and biological activity of polybrominated diphenyl ethers. Chemosphere 66:1998-2010, 2007.
3. de Boer J., Cofino W. P., First world-wide interlaboratory study on polybrominated diphenylethers (PBDEs). Chemosphere 46:625-633, 2002.

متناهی PBDE در اتمسفر آزاد شده و از طریق زنجیره غذایی وارد بدن انسان می گردد. پایداری نسبی PBDE در برابر عوامل تجزیه کننده (نظیر تجزیه بیولوژیکی و تجزیه توسط رادیکالهای آزاد اتمسفری) باعث آلودگی محیط زیست و مواد غذایی شده و میزان مواجهه انسان (که در راس هرم زنجیره غذایی قرار دارد) از راه گوارشی را چند برابر می کند [۲۱].

تغییرات غلظت PBDE در داخل ساختمانها: در ساختمان شماره یک هر دو اتاق مورد بررسی در یک طبقه واقع شده است ولی در ساختمان شماره ۲ اتاق نشیمن در طبقه همکف و اتاق خواب در طبقه فوقانی قرار داشت. به همین منوال در ساختمان شماره یک، غلظت PBDE در دو اتاق نیز تفاوت معنی داری با همدیگر ندارند (نمودار ۳). لیکن میانگین غلظت آلودگی اندازه گیری شده در اتاق خواب ساختمان شماره ۲ از نظر آماری بیشتر از اتاق نشیمن می باشد (جدول ۲). یکی از علل مهم وجود این تفاوت را می توان به صعود هوای گرم و آلوده اتاق نشیمن و تجمع آن در اتاق خواب نسبت داد. علیرغم این تفاوت در غلظت آلودگی در ساختمان شماره ۲، بررسی نتایج بدست آمده از نمونه برداری یکساله و آنالیز آماری کالموگوروو اسمیرنوف ($p > 0.05$) حاکی از ثبات نسبی غلظت PBDE در هر یک از اتاقهای مورد بررسی در طول تحقیق می باشد (نمودار ۳ و ۴). با توجه به ثابت بودن تعداد منابع تولید آلودگی در هر کدام از اتاقهای مورد بررسی در طول تحقیق، به نظر می رسد مهمترین فاکتور کنترل کننده غلظت آلاینده در هوای داخل، دمای اتاق و میزان تهویه (جابجایی هوای درون با بیرون ساختمان) باشد. نتایج تحقیقات گذشته نشان داده است که با افزایش دما میزان نشر PBDE از مواد و تجهیزات حاوی ترکیبات مذکور نیز بیشتر می گردد [۲۲]. لذا چنین به نظر می رسد که در منازل مسکونی، افزایش غلظت PBDE ناشی از افزایش دمای هوای اتاق در فصول گرم سال با افزایش میزان تهویه طبیعی در این فصول، خنثی می گردد. بنابراین پیش بینی می شود که با ورود مقادیر زیادی از آلودگی محیطهای بسته به بیرون (از طریق باز شدن پنجره ها)، غلظت این گونه مواد در هوای اتمسفری در طول ماههای گرم سال افزایش یابد. این مسئله در مورد بسیاری از ترکیبات

4. de Wit C. A., An overview of brominated flame retardants in the environment. *Chemosphere* 46:583-624, 2002.
5. Rahman F., Langford K. H., Scrimshaw M. D., Lester J. N., Polybrominated diphenyl ether (PBDE) flame retardants. *Science of the Total Environment* 275:1-17, 2001.
6. BSEF, In (Bromine Science and Environmental Forum), 2007; Vol. .
7. Hooper K., McDonald T. A., The PBDEs: an emerging environmental challenge and another reason for breast-milk monitoring programs. *Environmental Health Perspectives* 108:387-392, 2000.
8. Hallgren S., Darnerud P. O., Effects of polybrominated diphenyl ethers (PBDEs), polychlorinated biphenyls (PCBs) and chlorinated paraffins (CPs) on thyroid hormone levels and enzyme activities in rats. *Organohalogen Compounds* 35:391-394, 1998.
9. United States Environmental Protection Agency (USEPA), Available online at http://cfpub.epa.gov/ncea/iris/index.cfm?fuseaction=iris.showSubstanceList&list_type=alpha&view=all. 2009.
10. Palm A., Cousins I. T., Mackay D., Tysklind M., Metcalfe C., et al., Assessing the environmental fate of chemicals of emerging concern: a case study of the polybrominated diphenyl ethers. *Environmental Pollution* 117:195-213, 2002.
11. Harrad S., Wijesekera R., Hunter S., Halliwell C., Baker R., Preliminary assessment of UK human dietary and inhalation exposure to polybrominated diphenyl ethers. *Environmental Science and Technology* 38:2345-2350, 2004.
12. Wilford B. H., Harner T., Zhu J. P., Shoeib M., Jones K. C., Passive sampling survey of polybrominated diphenyl ether flame retardants in indoor and outdoor air in Ottawa, Canada: Implications for sources and exposure. *Environmental Science and Technology* 38:5312-5318, 2004.
13. Shoeib M., Harner T., Ikononou M., Kannan K., Indoor and outdoor air concentrations and phase partitioning of perfluoroalkyl sulfonamides and polybrominated diphenyl ethers. *Environmental Science and Technology* 38:1313-1320, 2004.
14. Hazrati S., Harrad S., Calibration of polyurethane foam (PUF) disk passive air samplers for quantitative measurement of polychlorinated biphenyls (PCBs) and polybrominated diphenyl ethers (PBDEs): Factors influencing sampling rates. *Chemosphere* 67:448-455, 2007.
15. Wanner A., Heitmann D., Fromme H., Korner W., Polybrominated diphenyl ether (PBDE) in indoor air and house dust from homes in Southern Bavaria. *Gefahrstoffe Reinhaltung Der Luft* 68:71-77, 2008.
16. Geva B., Al-Bahloul M., Al-Ghadban A. N., Ali L., Al-Omair A., et al., Polybrominated diphenyl ethers in indoor air in Kuwait: Implications for human exposure. *Atmospheric Environment* 40:1419-1426, 2006.
17. Allen J. G., McClean M. D., Stapleton H. M., Nelson J. W., Webster T. F., Personal exposure to Polybrominated Diphenyl Ethers (PBDEs) in residential indoor air. *Environmental Science & Technology* 41:4574-4579, 2007.
18. Johnson-Restrepo B., Kannan K., Rapaport D. P., Rodan B. D., Polybrominated diphenyl ethers and polychlorinated biphenyls in human adipose tissue from New York. *Environmental Science and Technology* 39:5177-5182, 2005.
19. Mandalakis M., Stephanou E. G., Horii Y., Kannan K., Emerging contaminants in car interiors: Evaluating the impact of airborne PBDEs and PBDD/Fs. *Environmental Science & Technology* 42:6431-6436, 2008.
20. Wilford B. H., Shoeib M., Harner T., Zhu J., Jones K. C., Polybrominated diphenyl ethers in indoor dust in Ottawa, Canada: implications for sources and exposure. *Environmental Science and Technology* 39:7027-7035, 2005.
21. Harrad S., Diamond M., New Directions: Exposure to polybrominated diphenyl ethers (PBDEs) and polychlorinated biphenyls (PCBs): Current and future scenarios. *Atmospheric Environment* 40:1187-1188, 2006.
22. Kemmlein S., Hahn O., Jann O., Emissions of organophosphate and brominated flame retardants from selected consumer products and building materials. *Atmospheric Environment* 37:5485-5493, 2003.
23. Harrad S., Mao H. J., Atmospheric PCBs and organochlorine pesticides in Birmingham, UK: concentrations, sources, temporal and seasonal trends. *Atmospheric Environment* 38:1437-1445, 2004.